

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisistä kirjastoista ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisistä kirjastoista ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 238/2016 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Merja Leinonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- johtaja Hannu Sulin, opetus- ja kulttuuriministeriö
- johtaja Jorma Waldén, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Minna Harmanen, Opetushallitus
- kirjastotoimen johtaja Tuula Haavisto, Helsingin kaupunginkirjasto
- erityisasiantuntija Johanna Selkee, Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- Kansalliskirjasto
- Näkövammaisten kirjasto Celia
- Oulun kaupunginkirjasto - maakuntakirjasto
- Porin kaupunginkirjasto - Satakunnan maakuntakirjasto
- Etelä-Karjalan liitto
- Pohjanmaan liitto
- Äidinkielen opettajain liitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki yleisistä kirjastoista, joka korvaisi nykyisen kirjastolain.

Valiokunnan mietintö SiVM 21/2016 vp

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaisi yleisiä kirjastoja koskevasta valtakunnallisesta kirjastopolitiikasta ja sen kehittamisestä. Kunnan tehtävänä olisi yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen. Yleinen kirjasto olisi edelleen perus- ja lähipalvelu.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin yleisen kirjaston tehtävistä. Yleisellä kirjastolla olisi kuusi keskeistä tehtävää. Niiden lisäksi yleisellä kirjastolla voisi olla valtakunnallinen kehittämistehtävä, alueellinen kehittämistehtävä ja erityinen tehtävä.

Valtakunnallisella ja alueellisella kehittämistehtävällä korvattaisiin nykyinen organisaatiomalliin perustuva keskus- ja maakuntakirjastojärjestelmä. Keskus- ja maakuntakirjastotoiminta ei sinänsä lakkaisi, vaan se määriteltäisiin uudelleen palvelutehtävästä käsin. Valtakunnallisella kehittämistehtävällä tuettaisiin tasapuolisesti kaikkien yleisten kirjastojen mahdollisuuksia kehittää toimintaansa. Alueellisella kehittämistehtävällä luotaisiin edellytyksiä toimialueen yleisten kirjastojen toiminnan vahvistumiselle. Erityisellä tehtävällä voitaisiin puolestaan täydentää laissa yleisille kirjastoille säädettyjä tehtäviä.

Yleisen kirjaston maksutonta toimintaa olisi yleisen kirjaston omien aineistojen käyttö, lainaus ja varaaminen sekä ohjaus ja neuvonta. Maksuttomia olisivat edelleen myös valtakunnallista tai alueellista kehittämistehtävää hoitavien kirjastojen muille yleisille kirjastoille antamat kaukolainat. Maksuja kunta voisi periä muista kuin maksuttomista palveluista, esimerkiksi myöhässä palaute-
tusta aineistosta.

Laissa säädettäisiin myös yleisen kirjaston käyttäjän velvollisuuksista sekä lainauskiellosta ja kirjaston käyttökiellosta. Käyttösääntöjä koskeva säännös uudistettaisiin.

Yleisen kirjaston henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia uudistettaisiin siten, että asiantuntijatehtävissä toimivalta edellytettäisiin pääsääntöisesti soveltuvaa korkeakoulututkintoa. Kunnan kirjastolaitosta johtavalta vaadittaisiin virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja hyvä perehtyneisyys kirjastojen tehtäviin ja toimintaan.

Lisäksi ehdotetaan, että opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin tehdään teknisiä yleisiä kirjastoja koskeviin säännöksiin liittyviä muutoksia.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Kirjastolaitoksella on koulujen ohella ollut erittäin merkittävä rooli eri-ikäisten suomalaisten sivistäjänä ja lukutaidon kehittäjänä. Suomalaiset ovat olleet korostetusti lukukansa, ja koulujen ja kirjastojen työn tuloksena lukemisesta kasvanut sivistys on tavoittanut kaikki suomalaiset. Kirjaston tehtävät ja toiminnat ovat aikojen saatossa muuttuneet ja erityisesti viime vuosikymmen-
ten aikana monimuotoistuneet. Sivistysvaliokunta pitää erittäin kannatettavana, että toimintaa

Valiokunnan mietintö SiVM 21/2016 vp

ohjaavaa lainsäädäntöä nyt päivitetään vastaamaan tämän päivän ja erityisesti tulevien vuosikymmenten tarvetta.

Hallituksen esityksessä ehdotettu uusi laki yleisistä kirjastoista on saanut laajasti kannatusta. Lakiesitys vahvistaa yleisten kirjastojen yhteiskunnallista merkitystä ja säilyttää kirjastojen aseman kuntien lakisääteisenä perus- ja lähipalveluna. Lausunnoissa on todettu, että kirjaston rooli tiedon äärelle opastajana on digitalisoituvassa yhteiskunnassamme erittäin tärkeä.

Valiokunta korostaa, että yleisen kirjaston tulee jatkossakin olla kaikkien ja kaikenikäisten käytettävissä ja saavutettavissa varallisuudesta riippumatta. Erityisesti kaksikielisissä kunnissa ja saamelaisten kotiseutualueella on huolehdittava eri kieliryhmien tarpeista. Valiokunta esittää harvittavaksi, että ainakin yksi kehittämistehtävää hoitavista kirjastoista sijoittuisi vahvasti kaksikieliselle alueelle. Kasvanut monikulttuurisuus maassamme asettaa myös uusia tarpeita ja mahdollisuuksia kirjastoille.

Asiantuntijalausunnoissa on esitetty huoli yleisten kirjastojen mahdollisuudesta täyttää ehdotetusta laista ilmenevät velvoitteet ja suuren asiakaskunnan toiveet, kun valtio vähentää säästöpäätöksillä osuuttaan kuntien peruspalvelujen rahoituksesta. Sivistysvaliokunta pitää esitettyä huolta aiheellisena ja korostaa kirjastojen tärkeää merkitystä ilmaisena kunnallisena palveluna lähellä kuntalaisia. Palvelun taso määrittyy kunnissa tehtävillä päätöksillä. Valiokunta korostaa henkilöstön osaamiseen, tietoon ja taitoon liittyvää merkittävää osaamispääomaa. Osaava henkilöstö on jatkossakin yleisten kirjastojen toiminnan laadun keskeinen edellytys.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Kirjastot ja maakuntauudistus

Valtakunnallista ja alueellista kehittämistehtävää toteuttavista kirjastoista ja näiden toimialueista on tarkoitus päättää myöhemmin asetuksella. Asiantuntijalausunnossa on esitetty huoli, että nykyisestä maakuntakirjastoverkosta mahdollisesti harveneva alueellisen kehittämistehtävän saaneiden yleisten kirjastojen verkosto muodostaa riskin kirjastotoiminnan kehittämiselle, kun eräät maakunnat voivat menettää oman alueensa asukkaiden palvelutarpeet tuntevan alueellisen kirjastokehittäjän. Nykyiset maakuntakirjastot toimivat useimmiten pitkälle menevän kirjastoyhteistyön koordinaattoreina. Näistä muodostuneet yhteisjärjestelmät ja vielä pidemmälle menevät seutukirjastot näyttäytyvät kuntalaisille kuin yhtenä kirjastolaitoksena.

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että yleisiä kirjastoja maan eri osissa kehitetään yhdenvertaisesti. Valtakunnallisista kehittämistehtävistä päätettäessä tulee varmistaa, että uudella järjestelmällä tuetaan tasapuolisesti kaikkien yleisten kirjastojen mahdollisuuksia kehittää toimintaansa. Alueellisten kehittämistehtävien painopisteen tulee olla toimialueen yleisten kirjastojen toiminnan vahvistamisessa. Valiokunta pitää tärkeänä kehittämistoimien alueellista kattavuutta ja jo olemassa olevien hyvien yhteistyökäytäntöjen hyödyntämistä ja edelleen kehittämistä.

Valiokunnan mietintö SiVM 21/2016 vp

Koulukirjastot

Asiantuntijalausunnossa on korostettu, että kunnan tehtävänä tulisi olla huolehtia siitä, että koulujen ja oppilaitosten kirjastotoiminta on riittävän hyvin järjestetty. Koulujen mahdollisuudet omien kirjasto- ja tietopalveluiden kehittämiseen ovat olleet viime vuosina vaatimattomat. Koulu- ja oppilaitoskirjastojen asema on lausuntojen mukaan lainsäädännön kannalta epäselvä. Osa opetuksen järjestäjistä huolehtii koulujen kirjastotoiminnasta erittäin hyvin, mutta vaarana on, että koulujen kirjastotoiminta eriytyy ja eriarvoistuu. Tilanteen selvittämiseksi tarvittaisiin tietoa koulukirjastojen määrästä ja tilasta.

Sivistysvaliokunta korostaa koulukirjastojen merkitystä, kun halutaan innostaa lapsia ja nuoria kirjojen pariin. Valiokunta korostaa päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten yhteistyötä kirjastojen kanssa ja ehdottaa yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevällä tavalla tätä yhteistyötä korostavan muutoksen tekemistä 1. lakiehdotuksen 11 §:ään.

Kirjastojen e-aineistot

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että elektronisessa muodossa olevaa ns. e-aineistoa koskevat tiukemmat tekijänoikeusrajoitukset kuin painettua aineistoa. Tämä rajaa niiden kirjastokäyttöä. Suomalaiset ovat lausunnonantajan arvion mukaan e-aineiston saatavuuden kannalta tällä hetkellä epätasa-arvoisessa asemassa sen mukaan, miten kunkin kunnan kirjasto on pystynyt hakkimaan e-aineistoja kokoelmiinsa. Painetun aineiston kokoelmien puutteet voidaan ratkaista kaukopalvelulla, mutta e-aineiston osalta tämä ei ole mahdollista.

Valiokunnan saamassa selvityksessä on korostettu, että e-aineiston kirjastokäyttöön vaikuttavat paitsi aineistoon liittyvät tekijänoikeudet myös liiketoimintamallit, joilla e-kirjoja ja muita e-aineistoja tarjotaan yleisön saataville ja kirjastokäyttöön. Painettujen kirjojen myynnin liiketoimintamallit ovat vakiintuneita, mutta e-kirjojen ja muun e-aineiston liiketoimintamallit ovat kokonaisuutena vielä kehittymässä. Esimerkiksi äänitteiden osalta "e-lainaaminen" muistuttaa musiikin suoratoistopalvelua ja voi kilpailla sellaisen kanssa. Kaupalliseen musiikkipalveluun verrattuna kirjastojen varsin rajallinen aineistotarjonta luonnollisesti vähentää kilpailuvaikutuksia.

Selvityksen mukaan e-kirjojen ja muun e-aineiston hankinta kirjastokäyttöön perustuu sopimukseen. Suomessa on kustantajien ja kirjastosektorin välillä tehty runsaasti yhteistyötä Suomen olosuhteisiin soveltuvien sopimusmallien ja -järjestelyjen aikaansaamiseksi. Suomessa e-kirjojen kirjastokäytöstä on mahdollista sopia joko pysyvällä lisenssillä tai vuosilisenssillä. Sopimukset ovat kuntakohtaisia. Kaikkien aineistojen osalta ei molempia lisenssivaihtoehtoja välttämättä ole tarjolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi saadun selvityksen mukaan osaltaan edesauttaa toimivien ja kohtuullisten sopimusten ja sopimusehtojen aikaansaamista esimerkiksi olemalla läsnä kirjastojen ja kustantajien välisissä keskusteluissa.

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että esim. opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää keskustelun kirjastojen e-aineistojen hankkimisesta ja aineiston mahdollisesta yhtä kuntaa laajemmasta käytöstä esimerkiksi kaukolainauksen tapaan. Kyse on perimmältään kansalaisten mahdollisuu-

Valiokunnan mietintö SiVM 21/2016 vp

desta yhtäläisellä ja tasa-arvoisella tavalla käyttää kirjastojen palveluja asuinkunnasta riippumatta. Keskusteluun tulee nostaa myös monikielisen kirjaston tarpeet. Tavoitteena tulisi olla, että yleisten kirjastojen kautta välitettävät ja käytettävät tieto-, kulttuuri- ja kulttuuriperintöaineistot olisivat kaikkien saatavilla yhdenvertaisesti formaatista riippumatta.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. lakiehdotus

11 §. Yhteistyö. Pykälässä säädetään kirjastojen yhteistyöstä. Pykälän 1 momentissa luetellaan oppilaitoskirjastot, mutta koulukirjastoja ei mainita. Lakiesityksen perusteluissa mainitaan tarkennuksena yhteistyö etenkin päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten kanssa. Viime vuosina yhteistyö yleisten kirjastojen ja koulujen kanssa on lisääntynyt ja kehittynyt samoin kuin muu yhteiskunnallinen toiminta, jota lakiesityksen perusteluissa on kuvattu kirjaston toimintaympäristön muutoksena.

Valiokunta korostaa, että päiväkodilla, koululla ja kirjastolla on nyt ja tulevaisuudessa iso haaste pitää huolta lasten ja nuorten lukutaidosta ja lukemisharrastuksesta. Kiinnostus kirjoihin syntyy jo varhaiskasvatuksessa satujen ja tarinoiden kuuntelemisen sekä oman lukemiseen oppimisen kautta. Kouluissa ja oppilaitoksissa tarvitaan monia erilaisia toimintamalleja, esim. kirjastovie-railuja, tiedonhaun opastusta, kirjailijavierailuja ja kirjavinkkausta. Yleisellä kirjastolla on tärkeä tehtävä tukea päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten omia kirjastoja asiantuntemuksellaan. Uudet opetussuunnitelmat korostavat mm. tiedonhallintataitojen kehittämistä, oppiaineiden välistä yhteistyötä ja monenlaisten tekstien lukemaan ja tulkitsemaan oppimista. Tähän tehtävään tarvitaan opetuksen tueksi suunniteltuja oppilaitoskirjastoja. Varsinkin jos yleinen kirjasto ei sijaitse ihan lähellä koulua, oman koulun kirjaston tehtävä korostuu. Tämä on olennaista oppilaiden tasa-arvoisuudenkin näkökulmasta.

Sivistysvaliokunta ehdottaa saamiensa lausuntojen perusteella, että yhteistyö päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten kanssa kirjataan pykälän 2 momenttiin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 238/2016 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 238/2016 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö SiVM 21/2016 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

yleisistä kirjastoista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään yleisistä kirjastoista ja niiden toiminnasta sekä toiminnan paikallisesta, alueellisesta ja valtakunnallisesta edistämisestä, kirjastojen yhteistyöstä ja valtionrahoituksesta.

2 §

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on edistää:

- 1) väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin;
- 2) tiedon saatavuutta ja käyttöä;
- 3) lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa;
- 4) mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen;
- 5) aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, moniarvoisuus ja kulttuurinen moninaisuus.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *yleisellä kirjastolla* kunnan järjestämää kaikille väestöryhmille tarkoitettua kunnan kirjastolaitosta;
- 2) *valtakunnallisella kehittämistehtävällä* yhdelle yleiselle kirjastolle annettua yleisten kirjastojen tasapuolista toimintaa tukevaa kehittämistehtävää;
- 3) *alueellisella kehittämistehtävällä* yleiselle kirjastolle annettua tehtävää, jolla tuetaan toimialueen yleisten kirjastojen toimintaedellytysten vahvistumista.

Valiokunnan mietintö SiVM 21/2016 vp

4 §

Valtion viranomaisten tehtävät

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa yleisiä kirjastoja koskevasta valtakunnallisesta kirjastopolitiikasta ja sen kehittämisestä.

Aluehallintoviraston tehtävänä on valtion alueellisena hallintoviranomaisena:

- 1) edistää toimialueellaan yleisiä kirjastoja koskevien valtakunnallisten kirjastopoliittisten tavoitteiden toteutumista;
- 2) seurata ja arvioida toimialueensa yleisten kirjastojen toimintaa;
- 3) edistää yleisten kirjastojen paikallisia, alueellisia, valtakunnallisia ja kansainvälisiä kehittämishankkeita; sekä
- 4) suorittaa opetus- ja kulttuuriministeriön antamat muut tehtävät.

5 §

Kunnan tehtävät

Kunnan tehtävänä on yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen. Kunta voi järjestää yleisen kirjaston toiminnan itse taikka yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin.

Kunnan tulee kuulla asukkaitaan yleisiä kirjastoja koskevissa keskeisissä päätöksissä osana kuntalain (365/1995) 27 §:ssä säädettyä kunnan velvollisuutta huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista.

Kunnan tulee olla tarpeen mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten, kirjastoalan toimijoiden ja muiden yhteisöjen kanssa.

6 §

Yleisen kirjaston tehtävät

Yleisen kirjaston tehtävänä on:

- 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin;
- 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa;
- 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta;
- 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon;
- 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan;
- 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Yleisellä kirjastolla voi olla 1 momentissa mainittujen tehtävien lisäksi valtakunnallinen kehittämistehtävä, alueellinen kehittämistehtävä ja erityinen tehtävä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi yleisellä kirjastolla tulee olla tarkoitukseenmukaiset tilat, ajantasainen välineistö sekä riittävä ja osaava henkilöstö.

Valiokunnan mietintö SiVM 21/2016 vp

7 §

Valtakunnallinen kehittämistehtävä

Yleisten kirjastojen toiminnan tasapuoliseksi tukemiseksi valtakunnallisella kehittämistehtävällä toteutetaan yleisten kirjastojen yhteisiä palveluja ja edistetään yleisten kirjastojen keskinäistä yhteistoimintaa. Yhteisten palvelujen toteuttamisessa kehittämistehtävää tulee hoitaa yhteistyössä yleisten kirjastojen ja muiden kirjastojen kanssa.

Kehittämistehtävä voidaan kunnan suostumuksella antaa yleiselle kirjastolle, jolla on kehittämistehtävän hoitamisen kannalta monipuolista kansallista ja kansainvälistä kirjastotoiminnan tuntemusta sekä riittävät voimavarat.

Kehittämistehtävä voidaan peruuttaa, jos yleinen kirjasto olennaisesti laiminlyö tehtävän hoitamisen eikä huomautuksista huolimatta korjaa laiminlyöntiään.

Valtakunnallista kehittämistehtävää hoitavasta yleisestä kirjastosta ja sen toimialueesta säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

8 §

Alueellinen kehittämistehtävä

Alueellisella kehittämistehtävällä luodaan edellytyksiä toimialueen yleisten kirjastojen toiminnan vahvistumiselle. Kehittämistehtävällä tuetaan toimialueen yleisten kirjastojen kehittymistä ja henkilöstön osaamista sekä edistetään yleisten kirjastojen keskinäistä yhteistoimintaa.

Kehittämistehtävää hoitava kirjasto toimii yhteistyössä muiden kehittämistehtävää hoitavien yleisten kirjastojen, valtakunnallista kehittämistehtävää hoitavan yleisen kirjaston ja muiden kirjastojen kanssa.

Kehittämistehtävä voidaan kunnan suostumuksella antaa yleiselle kirjastolle, jolla on kehittämistehtävän hoitamisen kannalta monipuolista kirjastotoiminnan kansallista ja alueellista tuntemusta sekä riittävät voimavarat. Kehittämistehtävää annettaessa on lisäksi otettava huomioon aluerakenne ja kielelliset tekijät.

Kehittämistehtävä voidaan peruuttaa, jos yleinen kirjasto olennaisesti laiminlyö tehtävän hoitamisen eikä huomautuksista huolimatta korjaa laiminlyöntiään.

Alueellista kehittämistehtävää hoitavista yleisistä kirjastoista ja niiden toimialueista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

9 §

Erityinen tehtävä

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi kunnan suostumuksella antaa 6 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtävien täydentämiseksi erityisen tehtävän yleiselle kirjastolle, jolla on riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa yleiselle kirjastolle annetun erityisen tehtävän, jos yleinen kirjasto olennaisesti laiminlyö tehtävän hoitamisen eikä opetus- ja kulttuuriministeriön asettamassa kohtuullisessa määräajassa korjaa laiminlyöntiään.

Valiokunnan mietintö SiVM 21/2016 vp

10 §

Yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen

Yleisen kirjaston tulee olla kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa.

Yleisen kirjaston toiminnan järjestämisessä on huolehdittava, että kaksikielisessä kunnassa otetaan huomioon molempien kieliryhmien tarpeet samanlaisten perusteiden mukaan. Saamelais-ten kotiseutualueen kunnissa on huolehdittava, että saamenkielisen ja suomenkielisen väestöryhmän tarpeet otetaan huomioon samanlaisten perusteiden mukaan.

Edellä 1 ja 2 momentissa säädetyn lisäksi toiminnan järjestämisessä on otettava huomioon paikallisten kieliryhmien tarpeet.

11 §

Yhteistyö

Yleinen kirjasto toimii ja kehittää toimintaansa yhteistyössä muiden yleisten kirjastojen, Kansalliskirjaston, Varastokirjaston, Näkövammaisten kirjaston sekä muiden korkeakoulukirjastojen, oppilaitoskirjastojen ja erikoiskirjastojen kanssa.

Yleinen kirjasto voi tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi toimia yhteistyössä viranomaisten, kirjastoalan toimijoiden, päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten sekä muiden yhteisöjen kanssa.

12 §

Maksuttomuus ja maksut

Yleisen kirjaston omien aineistojen käyttö, lainaus ja varaaminen sekä ohjaus ja neuvonta on maksutonta. Maksuttomia ovat myös valtakunnallista ja alueellista kehittämistehtävää hoitavan yleisen kirjaston muille yleisille kirjastoille antamat kaukolainat.

Kunta voi periä myöhässä palautetuista aineistoista, varatun aineiston noutamatta jättämisestä ja muista kuin 1 momentissa tarkoitetuista yleisen kirjaston suoritteista kohtuullisen, enintään suoritteen tuottamisesta kunnalle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää vastaavan maksun.

Maksun suorasta ulosottokelpoisuudesta ilman ulosottoperustetta säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

13 §

Kirjaston käyttäjän velvollisuudet

Yleisen kirjaston käyttäjän on käyttäydyttävä kirjastossa asiallisesti. Kirjaston toiminnan häiritsemiseen ja turvallisuuden vaarantamiseen sovelletaan järjestyslakia (612/2003).

Kirjaston käyttäjän on käsiteltävä yleisen kirjaston aineistoa ja muuta omaisuutta huolellisesti.

Valiokunnan mietintö SiVM 21/2016 vp

14 §

Käytösäännöt

Kunta voi hyväksyä yleisen kirjaston käytösäännöt, joilla edistetään kirjaston sisäistä järjestystä, turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Käytösäännöissä voidaan antaa määräyksiä kirjaston tilojen ja omaisuuden käytön ohella kirjastoaineiston lainaamisesta, varaamisesta, palauttamisesta ja palauttamisen määräajoista sekä lainauskiellosta, kirjaston käyttökiellosta ja maksuista.

15 §

Lainauskielto ja kirjaston käyttökielto

Kirjaston käyttäjä ei saa lainata kirjaston aineistoja, jos hän ei ole palauttanut aiemmin lainaamia aineistoja 14 §:ssä tarkoitetuissa käytösäännöissä määrättyssä määräajassa tai suorittanut 12 §:n 2 momentissa tarkoitettuja maksuja (*lainauskielto*). Lainauskielto päättyy välittömästi, kun aineisto on palautettu tai maksut on suoritettu.

Kunta voi asettaa kirjaston käyttäjän määräaikaiseen kirjastokohtaiseen kirjaston käyttökieltoon, jos kirjaston käyttäjä 13 §:ssä säädetyn vastaisesti toistuvasti ja olennaisesti aiheuttaa häiriötä kirjaston toiminnalle tai vaarantaa sen turvallisuutta taikka vahingoittaa kirjaston omaisuutta. Käyttökielto voi olla enintään 30 päivää.

16 §

Arviointi

Kunnan on arvioitava yleisen kirjaston toimintaa. Arvioinnin tarkoituksena on turvata tämän lain tarkoituksen toteutumista ja tukea yleisen kirjaston toiminnan kehittämistä. Arvioinnilla seurataan yleisten kirjastojen tehtävien toteuttamista ja toiminnan järjestämistä.

Valtakunnallisesta arvioinnista sekä valtakunnallisesta osallistumisesta kansainväliseen arviointiin päättää opetus- ja kulttuuriministeriö, joka vastaa arvioinnin toteutuksesta yhdessä aluehallintoviraston kanssa. Kunta on velvollinen osallistumaan tässä momentissa tarkoitettuun arviointiin.

Arvioinnin keskeiset tulokset tulee julkistaa.

17 §

Osaaminen ja johtaminen

Yleisellä kirjastolla tulee olla riittävä määrä kirjasto- ja informaatioalan koulutusta saanutta ja muuta henkilöstöä. Asiantuntijatehtävässä toimivalta edellytetään soveltuvaa korkeakoulututkintoa, jollei tehtävän luonteesta muuta johdu.

Kunnan kirjastolaitosta johtavalta vaaditaan virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja hyvä perehtyneisyys kirjastojen tehtäviin ja toimintaan.

Valiokunnan mietintö SiVM 21/2016 vp

18 §

Rahoitus

Valtionosuuden myöntämisestä yleisen kirjaston käyttökustannuksiin säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009).

Kunnalle myönnetään valtionavustusta valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa 7 §:ssä tarkoitettua valtakunnallisen kehittämistehtävän, 8 §:ssä tarkoitettua alueellisen kehittämistehtävän ja 9 §:ssä tarkoitettua erityisen tehtävän hoitamiseen ja tämän lain mukaiseen toimintaan siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) säädetään sekä kirjaston investointihankkeisiin ja toimitilojen kehittämiseen siten kuin valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään. Valtionapuviranomainen investointiavustuksissa on opetus- ja kulttuuriministeriö.

19 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun kirjaston käyttökieltoa koskevaan päätökseen saa vaatia kunnalta oikaisua siten kuin kuntalaissa (410/2015) säädetään.

20 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä   kuuta 20 . Lain 7 ja 8 § tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2018.

Tällä lailla kumotaan kirjastolaki (904/1998). Kumotun lain 4 §:n 2—5 momenttia sovelletaan vuoden 2017 loppuun.

Henkilö, joka on otettu virkaan tai työsopimussuhteeseen ennen tämän lain voimaantuloa, on edelleen kelpoinen kyseiseen virkaan tai työsuhteeseen.

2.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

Valiokunnan mietintö SiVM 21/2016 vp

muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 2 §:n 1 ja 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 1 momentti laissa 912/2012 seuraavasti:

2 §

Soveltaminen eräissä tapauksissa

Valtionosuuden myöntämisestä perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun esi- ja perusopetuksen, varhaiskasvatuslaissa (36/1973) tarkoitetun lasten päivähoidon, taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998) tarkoitetun asukaskohtaisesti rahoitettavan taiteen perusopetuksen, yleisistä kirjastoista annetussa laissa (/) tarkoitettujen yleisten kirjastojen ja kuntien kulttuuritoiminnasta annetussa laissa (728/1992) tarkoitetun kuntien kulttuuritoiminnan käyttökustannuksiin säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009).

Lisäksi tässä laissa säädetään:

- 1) perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitettujen yksityisten perusopetuksen järjestäjien harkinnanvaraisista valtionavustuksista sekä muista valtionavustuksista;
  - 2) taiteen perusopetuksesta annetun lain mukaisista valtionavustuksista;
  - 3) kunnalle yleisistä kirjastoista annetun lain 7 §:ssä tarkoitettuun valtakunnalliseen kehittämistehtävään, 8 §:ssä tarkoitettuun alueelliseen kehittämistehtävään tai 9 §:ssä tarkoitettuun erityiseen tehtävään sekä kehittämis- ja kokeilutoimintaan myönnettävistä valtionavustuksista;
  - 4) kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain mukaisista valtionavustuksista.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä   kuuta 20   .

Tämän lain 2 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun kunnalle yleisistä kirjastoista annetun lain 7 §:n mukaiseen valtakunnalliseen kehittämistehtävään ja mainitun lain 8 §:n mukaiseen alueelliseen kehittämistehtävään myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan, mitä tämän lain voimaan tullessa voimassa olleessa 2 §:n 3 momentin 3 kohdassa säädetään kirjastolain 4 §:ssä tarkoitettuun keskus- ja maakuntakirjastotehtävään myönnettävistä valtionavustuksista.

Helsingissä 9.12.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuomo Puumala kesk
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Jukka Gustafsson sd (osittain)
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Laura Huhtasaari ps (osittain)
jäsen Marisanna Jarva kesk

Valiokunnan mietintö SiVM 21/2016 vp

jäsen Ilkka Kantola sd
jäsen Kimmo Kivelä ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Mikaela Nylander r
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Saara-Sofia Sirén kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine